

كيفية صلاة النبي - صلى الله عليه

وسلم -

طريقة نماز پیامبر صلى الله عليه

وسلم

طریقه نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم

جناب شیخ عبد العزیز بن باز

طریقه نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم

جناب شیخ

عبدالعزیز بن عبدالله بن باز

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على عبده ورسوله نبينا محمد وآله وصحبه، أما بعد:

این کلمات مختصری است در بیان ویژگی‌های نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم، که خواستم آن را به هر مرد و زن مسلمان تقدیم نمایم، تا هر کسی که بر آن آگاه می‌شود، در الگو برداری از ایشان در این امر، کوشش نماید؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «آن گونه نماز بخوانید که دیدید من نماز می‌خوانم»¹. و بیان آن برای خواننده قرار ذیل است:

1- کامل نمودن وضو، و آن این است که وضو را همانگونه که الله متعال امر کرده است، با عمل به فرموده او سبحانه و تعالی انجام دهد:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ...﴾.

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چون به (قصد) نماز ایستادید، پس روی و دست‌های تان را تا آرنج بشوید و سرهای خود را مسح کنید، و پاها ی تان را تا قوزک ها بشوید...). [المائدة: 6]. الآیه.

¹ بخاری در شماره (605) روایت کرده.

و این قول رسول الله ﷺ که فرمودند: «نماز بدون طهارت پذیرفته نمی شود»¹.

و فرموده او ﷺ به کسی که نمازش را به درستی ادا نکرد: (هنگامی که به نماز می ایستی، وضو را بگونه ای کامل انجام بده)².

2- نمازگزار در هر جایی که باشد با تمام بدن خود به سوی قبله که کعبه است رو می آورد، و در قلب خود نیت ادای نمازی را می کند که می خواهد انجام دهد، اگر نمازهای فرضی باشد یا نفلی، و نیت را با زبان تلفظ نمی کند؛ زیرا تلفظ نیت با زبان مشروع نیست، بلکه بدعت است، به این دلیل که پیامبر ﷺ و اصحاب ایشان رضی الله عنهم نیت را تلفظ نکرده اند. و اگر امام یا منفرد باشد، برای خود ستره ای قرار می دهد تا به سوی آن نماز بخواند، و رو آوردن به قبله در نماز شرط است، مگر در موارد استثنایی مشخصی که در کتاب های اهل علم توضیح داده شده است.

3- تکبیر تحریمه: «الله اکبر» می گوید، و نگاهش به محل سجده اش می باشد.

4- دستان خود را هنگام گفتن تکبیر به برابری شانه هایش یا تا برابر گوش هایش بلند می کند.

5- دست راست را بر کف، بند و ساعد دست چپ روی سینه می گذارد؛ زیرا این عمل از پیامبر ﷺ ثابت است.

6- سنت است که دعای استفتاح را بخواند، که عبارت است از: (اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ، کَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ،

¹ روایت مسلم در شماره (224).

² بخاری، به شماره (5782) روایت کرده است.

اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ¹.

بار الها، میان من و گناهانم فاصله انداز، چنانکه میان مشرق و مغرب فاصله انداخته‌ای، بار الها، مرا از گناهان پاک گردان، چنانکه لباس سفید از پلیدی پاک می‌شود، بار الها، گناهانم را با آب و برف و ژاله بشور).

و اگر بخواهد به جای آن بگوید: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ)²،

«الهی تو منزهی و ستایش ترا است، و نامت مبارک، و جایگاهت بلند است، و معبودی (برحق) جز تو نیست». و اگر دعا‌های استفتاح دیگری را که از پیامبر ﷺ ثابت شده است بخواند، باکی نیست، و بهتر است که یک بار این دعا را بخواند و بار دیگر، دعای دیگری را؛ زیرا این کار در پیروی کاملتر است، سپس می‌گوید: أعوذ بالله من الشيطان الرجيم، بسم الله الرحمن الرحيم، و سوره فاتحه را می‌خواند، به دلیل این فرموده او ﷺ: «کسی که فاتحه کتاب (سوره فاتحه) را تلاوت نکند، نماز او درست نمی‌شود»³. و بعد از آن آمین می‌گوید؛ در نماز جهری با صدای بلند و در نماز خفیه بشکل خفیه، سپس تا حد توان قرآن را تلاوت می‌کند، و بهتر است که بعد از فاتحه در نماز ظهر، عصر و خفتن از سوره‌های اوسط مفصل، و در نماز صبح از طوال آن، و در نماز شام گاهی از طوال آن و گاهی از قصار آن بخواند، برای عمل نمودن به احادیث وارده در این مورد.

¹ بخاری در شماره (744)، و مسلم در شماره (598) روایت نموده اند.

² روایت مسلم در شماره (399).

³ روایت از بخاری در شماره (756).

7- رکوع می کند و تکبیر می گوید و دست هایش را تا برابر شانه ها یا گوش هایش بلند می کند، سرش را با کمر خود یک برابر می کند و دست هایش را روی زانوهایش می گذارد در حال که انگشتانش از هم فاصله داشته باشد، و در رکوع خود آرام می گیرد و می گوید: «سبحان ربی العظیم». و بهتر آن است که آن را سه بار یا بیشتر تکرار کند، و مستحب است که همراه با آن بگوید: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)¹.

(الهی تو منزهی و ستایش تراست، الهی مرا بیامرز).

8- سر خود را از رکوع بلند نموده، دست هایش را تا برابر شانه ها یا گوش هایش بالا برده و می گوید: (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) اگر امام یا منفرد باشد-، در حال قیام خود می گوید: (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَمِلْءُ الْأَرْضِ، وَمِلْءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ)².

«پروردگارا، ستایش از آن توست؛ ستایشی فراوان، پاک و مبارک، به اندازه پُری آسمان ها و زمین و به اندازه پُری هر آنچه پس از آن بخواهی».

اما اگر مأموم باشد، هنگام بلند شدن می گوید: (ربنا ولك الحمد) تا آخر آنچه گذشت، و اگر هر یک از آنها -یعنی امام و مأموم و منفرد- اضافه کند (أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُنَّا لَكَ عَبْدًا: اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيٍّ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ)³.

¹ بخاری در شماره (817)، و مسلم در شماره (484) روایت نموده اند.

² بخاری در شماره (711)، و مسلم در شماره (598) روایت نموده اند.

³ مسلم در شماره (477) روایت نموده.

ای شایسته ستایش و بزرگی، این شایسته‌ترین سخنی است که بنده می‌گوید، و همه ما بنده توایم: بارالها، آنچه را تو عطا کنی، بازدارنده‌ای برایش نیست و آنچه را تو بازداری، دهنده‌ای برایش وجود ندارد، و ثروت و مقام، صاحبش را در برابر تو سودی نمی‌بخشد). پس این کار حسن است به دلیل ثبوت آن از ایشان.

و مستحب است که هر یک از آنها - یعنی امام، مأموم و منفرد- دست‌های خود را بر سینه‌اش بگذارد، چنانکه در قیام خود قبل از رکوع انجام می‌داد، به دلیل ثبوت این امر از پیامبر صلی الله علیه وسلم از حدیث وائل بن حجر و سهل بن سعد رضی الله عنهما.

9- سجده نموده و الله اکبر می‌گوید، اگر برایش آسان باشد زانوهایش را قبل از دست‌هایش می‌گذارد، و اگر برایش سخت بود، دست‌هایش را قبل از زانوهایش قرار می‌دهد. انگشتان پاها و دست‌هایش را رو به قبله نموده، انگشتان دست‌هایش را به هم چسبانده و دراز می‌کند، و سجده‌اش باید بر هفت عضو باشد: پیشانی و بینی، کف دو دست، زانوهای و سر انگشتان پاها، و می‌گوید: «سبحان ربی الأعلى»، و سنت است که آن را سه مرتبه یا بیشتر بگوید، و مستحب است که همراه با آن بگوید: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)،

ای الله، پروردگار ما! تو پاک هستی و ستایش از آن توست، بارالها! مرا بیامرزد). و بسیار دعا کند، بنابر قول رسول الله ﷺ: (اما در رکوع، بزرگی پروردگار را اظهار نمائید، و در سجده تلاش کنید تا دعاء نمائید، مطمئناً که پذیرفته خواهد شد)¹.

¹ روایت مسلم در شماره (479).

و از پروردگار خود خیر دنیا و آخرت را مسئلت می نماید، خواه نماز فرض باشد یا نفل، و بازوهایش را از پهلوهایش، و شکمش را از ران هایش، و ران هایش را از ساق هایش دور می کند، و بازوهایش را از زمین بلند می کند، زیرا پیامبر ﷺ فرموده اند: «در سجده اعتدال کنید، و هیچ یک از شما بازوهایش را مانند سگ پهن نکند»¹.

10- سر خود را به گفتن الله اکبر بلند می کند و پای چپش را هموار می کند و روی آن می نشیند، و پای راستش را ایستاد نموده و دست ها را روی ران ها و زانو ها می گذارد، و می گوید: (رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَاجْبُرْنِي)².

(پروردگارا، مرا ببخش، و بر من رحم کن، و هدایتم کن، و به من روزی بده، و مرا عافیت ببخش، و جبرانم کن). و در این قعده اطمینان حاصل می کند.

11- سجده دوم را بجا می آورد و تکبیر می گوید، و همان کار ها را که در سجده اول انجام داده است، انجام می دهد.

12- سرش را با گفتن تکبیر بلند می کند و نشستن کوتاهی مانند نشستن بین دو سجده می کند، که جلسه استراحت نامیده می شود، و این مستحب است، و اگر آن را ترک کند، ایرادی بر او نیست، و در آن ذکر و دعایی نیست، سپس برای رکعت دوم می ایستد و اگر برایش آسان باشد بر زانوهایش تکیه می کند، و اگر برایش سخت باشد بر زمین تکیه می کند، سپس سوره فاتحه و آنچه از قرآن بعد از سوره

¹ بخاری در شماره (788)، و مسلم در شماره (493) روایت نموده اند.

² ترمذی در شماره (284)، و ابو داود در شماره (850)، و ابن ماجه در شماره (898) نقل نموده اند.

فاتحه برایش میسر است را می خواند، و سپس همان کاری را انجام می دهد که در رکعت اول انجام داده بود.

13- هرگاه نماز دو رکعتی باشد - یعنی دو رکعت - مانند نماز صبح، جمعه و عیدین، بعد از بلند شدن از سجده دوم می نشیند، پای راست خود را ایستاده و پای چپ را هموار می کند، و دست راست را روی ران راست خود می گذارد، و تمام انگشتان خود را به جز انگشت شهادت گره زده و با آن به توحید اشاره می کند، و اگر انگشت کوچک و انگشت حلقه دست راست خود را گره زده، و شست خود را با انگشت وسطی حلقه کند و با انگشت شهادت اشاره نماید، نیکو است؛ زیرا هر دو صفت از پیامبر ﷺ ثابت است، و بهتر است که گاهی این را و گاهی آن را انجام دهد، و دست چپ را روی ران و زانوی چپ خود می گذارد، سپس در این نشستن تشهد را می خواند، که عبارت است از: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ).

(تمام تعظیم ها و نمازها و سایر پاکیه فقط از آن الله است، سلام و رحمت و برکات الله بر تو باد ای پیامبر، و سلام بر ما باد و بر بندگان نیکوکار الله، گواهی می دهم که جز الله معبودی بر حق نیست، و گواهی می دهم که محمد رسول و فرستاده اوست). سپس بگوید: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، کَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ؛ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، کَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ؛ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)¹.

¹ بخاری در شماره (797)، و مسلم در شماره (402) روایت نموده اند.

«الهی! بر محمد و آل محمد رحمت نازل کن همانگونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم رحمت نازل فرمودی، همانا تو ستوده شده و با عظمت هستی. الهی! بر محمد و آل محمد برکت نازل کن همانگونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم برکت نازل فرمودی، همانا تو ستوده شده و با عظمت هستی».

و به الله از چهار چیز پناه می‌خواهد، و می‌گوید: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ)¹.

(یا الله، من از عذاب جهنم، و از عذاب قبر، و از فتنه زندگی و مرگ، و از شر فتنه مسیح دجال به تو پناه می‌برم).

سپس هر آنچه از خیر دنیا و آخرت باشد دعا می‌کند، و اگر برای پدر و مادرش یا سایر مسلمانان دعا کند اشکالی ندارد - خواه نماز فرض باشد یا نفل -؛ بنابر عموم فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم در حدیث ابن مسعود رضی الله عنه هنگامی که تشهد را به او آموخت: (سپس هر دعایی را که بیشتر می‌پسندد، برگزیند و دعا کند)². و در لفظ دیگر: (سپس هر مسئلت که می‌خواهد برگزیند)³.

و این شامل تمام آنچه می‌شود که به سود بنده در دنیا و آخرت است. سپس به سمت راست و چپ سلام می‌کند و می‌گوید: السلام علیکم ورحمة الله، السلام علیکم ورحمة الله.

14- اگر نماز سه رکعتی مانند مغرب، یا چهار رکعتی مانند ظهر، عصر و عشاء باشد، تشهد یاد شده را همراه با درود بر پیامبر ﷺ می‌

¹ بخاری در شماره (1311)، و مسلم در شماره (588) روایت نموده اند.

² روایت نسائی در شماره (1298).

³ روایت مسلم در شماره (402).

خواند، سپس با تکیه بر زانوهایش بر می خیزد و دستهایش را تا سطح شانه یا اطراف گوش بلند نموده، «الله اکبر» می گوید، و دستهایش را - چنانچه گذشت - بر سینه اش می گذارد و تنها سوره فاتحه را می خواند، و اگر در رکعت سوم و چهارم نماز ظهر بعضی اوقات علاوه بر فاتحه چیزی دیگری بخواند، اشکالی ندارد، زیرا این امر از پیامبر ﷺ در حدیث ابو سعید رضی الله عنه ثابت است، و اگر درود بر پیامبر ﷺ را بعد از تشهد اول ترک کند اشکالی ندارد؛ زیرا درود در تشهد اول مستحب است و واجب نیست، سپس بعد از رکعت سوم نماز مغرب و بعد از رکعت چهارم نماز ظهر، عصر و عشاء، تشهد را می خواند، همانطور که در نماز دو رکعتی گذشت، سپس به سمت راست و چپ خود سلام می دهد، و سه بار استغفار می کند، و می گوید: (اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ)¹.

(پروردگارا، تو سلام هستی و سلامتی از طرف تو است؛ با برکت هستی، ای صاحب شکوه و بزرگواری). اگر امام باشد، قبل از اینکه به سوی مردم روی گرداند، سپس بگوید: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيٍّ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ، وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ)².

«هیچ معبودی جز الله نیست، تنها و بی شریک، فرمانروایی از آن اوست و حمد و ستایش از آن اوست و او بر هر چیزی تواناست، هیچ

¹ روایت مسلم در شماره (591).

² روایت مسلم در شماره (402).

نیرو و قدرتی نیست مگر با الله، الهی چیزی را که عطا نمودی باز دارنده ندارد، و از چیزی که منع کردی عطا کننده ندارد، و صاحب مال و جاه دنیوی صاحبش از تو نجات داده نمی تواند جز عمل صالح او، هیچ معبودی جز الله نیست و ما جز او را نمی پرستیم، نعمت، فضل و ستایش نیک از آن اوست، هیچ معبودی جز الله نیست، مخلص دین او هستیم و لو اگر کافران از آن متنفر باشند».

و سی و سه بار سبحان الله، سی و سه بار الحمد لله و سی و سه بار الله اکبر بگوید و برای تکمیل شدن عدد صد، بگوید: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، و پس از هر نماز، آیه الکرسی، قل هو الله أحد، قل أعوذ برب الفلق، و قل أعوذ برب الناس را بخواند، و تکرار این سه سوره سه مرتبه پس از نماز فجر و نماز مغرب مستحب است؛ زیرا در این مورد احادیثی از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت شده است، و تمام این اذکار سنت است و فرض نیست.

برای هر مرد و زن مسلمان مشروع است که قبل از نماز ظهر چهار رکعت و بعد از آن دو رکعت، بعد از نماز مغرب دو رکعت، بعد از نماز عشا دو رکعت، و قبل از نماز فجر دو رکعت ادا نماید، که مجموع آن دوازده رکعت می شود، این رکعت ها را رواتب می نامند؛ زیرا پیامبر ﷺ در وقت مقیم بودن بر آن مواظبت می نمودند. اما در سفر آنها را ترک می کرد، بجز سنت فجر و وتر، زیرا وی صلی الله علیه وسلم هم در حالت اقامت و هم در سفر بر آن دو مواظبت می نمود، و بهتر است که این نمازهای نفلی و وتر در خانه خوانده شود، پس اگر آن را در

مسجد بخواند اشکالی ندارد؛ بنابر فرمودهٔ پیامبر صلی الله علیه وسلم: «بهترین نماز شخص در خانه اش است، جز نمازهای فرض»¹.

و پابندی به این رکعت ها از اسباب ورود به بهشت است، بنابر قول پیامبر صلی الله علیه وسلم: «هر که در شبانه روز دوازده رکعت نماز بخواند، به سبب آن برای او خانه‌ای در بهشت ساخته می‌شود»². و اگر چهار رکعت قبل از نماز عصر (دیگر)، و دو رکعت قبل از نماز مغرب (شام)، و دو رکعت قبل از نماز عشاء (خفتن) بخواند، نیکو است؛ زیرا از نبی صلی الله علیه وسلم آنچه بر آن دلالت می‌کند، به ثبوت رسیده است، و اگر چهار رکعت پس از ظهر و چهار رکعت پیش از آن بخواند نیز نیکو است؛ به دلیل این فرموده ایشان صلی الله علیه وسلم: «هر کس بر چهار رکعت (سنت) پیش از ظهر و چهار رکعت پس از آن پابندی کند، الله او را بر آتش دوزخ حرام می‌گرداند»³. و معنای آن این است که بر سنت راتبه، دو رکعت بعد از ظهر می‌افزاید؛ زیرا سنت راتبه چهار رکعت قبل از آن و دو رکعت بعد از آن می‌باشد، پس هرگاه دو رکعت دیگر بعد از آن اضافه کند، آنچه در حدیث ام حبیبه رضی الله عنها ذکر شده است، حاصل می‌شود. الله متعال توفیق دهنده است، و صلی الله علیه وسلم علی نبینا محمد بن عبد الله وعلی آله و أصحابه واتباعه بإحسان إلى یوم الدین،،،

¹ روایت بخاری شماره (6860).

² روایت مسلم در شماره (728).

³ احمد در شماره (25547)، ترمذی در شماره (393)، و ابو داود در شماره (1077) نقل نموده اند.

فهرست

- طريقة نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم 2
- طريقة نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم 2